

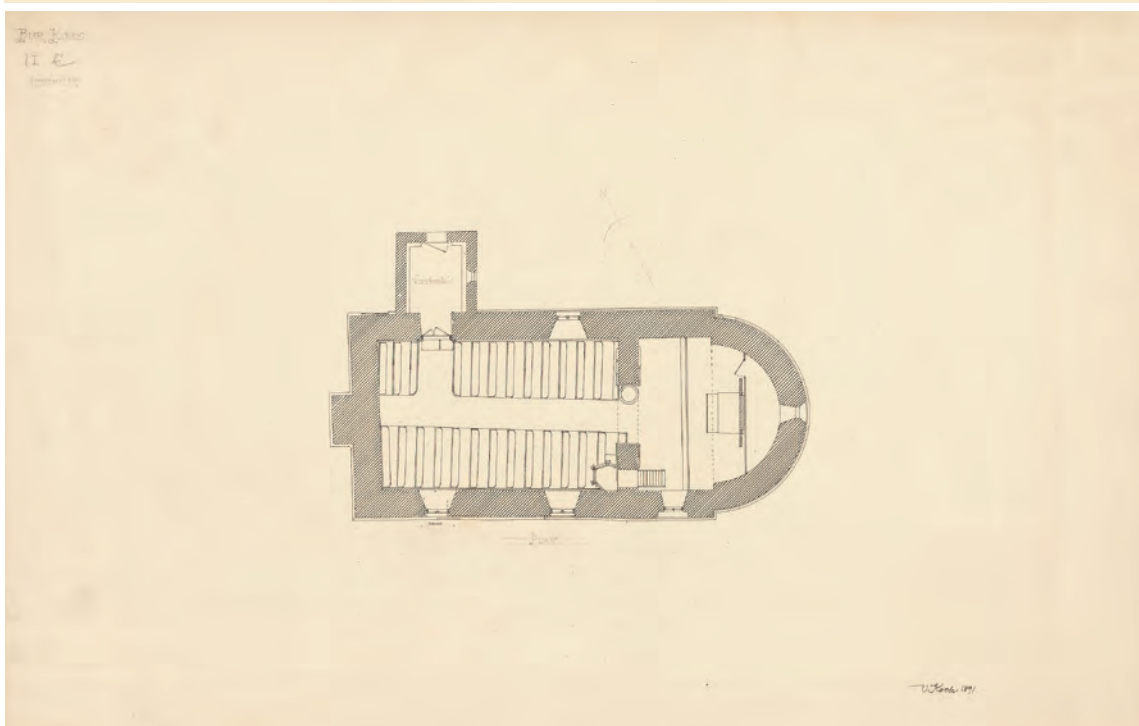

Fig. 8-9. 8. Prospekt set fra nordøst. Tegnet af V. Koch 1891. 9. Plan. 1:300. Målt og tegnet af V. Koch 1891. — 8. *View from the north east. 9. Plan.*

Fig. 10-11. Snit og facader. 1:300 (søkkelfacader 1:30). Målt og tegnet af V. Koch 1891. 10. Østfacade og tværsnit set mod øst. 11. Nordfacade. – Section and facades. 10. East facade and cross-section looking east. 11. North facade.

Fig. 12. Ydre set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Exterior seen from the south east.*

te, der formentlig er udvidet i bredden, måler 195×130 cm. Døråbningen i syd, der er blændet uvisst hvornår, er placeret omtrent over for døren i nord og lader sig aflæse i facaden under det vestligste vindue; dørens bredde er ca. 90 cm (fig. 60). Kirkens romanske apsisvindue er placeret midt for bygningens længdeakse, og sålbænken, hvorpå er nyere cementering, udgøres blot af andet kvaderskifte over soklen. Herover består vinduet af to skifter smigsten kronet af to sammenstillede, irregulært krumhugne kvadre, der tilsammen danner en rundbuet afdækning; kvadrene passer dårligt i skiftgangen (fig. 61). Mål: 117×88 cm (udvendig), 144×77 cm (indvendig).²¹

I det *indre* er alle bygningsafsnit fladloftede, herunder apsis, der aldrig har været overhvalvet. Bagmurene er hovedsagelig kvaderklædte, dog er enkelte partier af rå kamp: i apsismurens sydøstre del, østligst i korets nordvæg, i den vestlige del af skibets sydmur samt formentlig i dele af vestvæggen. Materialeskellet i skibets sydvæg svarer

til sokkelskiftet i det ydre (jf. ovf.). *Korbuen*, hvis bredde omtrent svarer til en tredjedel af skibets, har kvadersatte vanger, mens det formodede, oprindelige *†*stik i senmiddelalderen er erstattet af et teglstensstik (jf. s. 2566). Buens nuværende profilsokkel er muligvis identisk med de oprindelige kragbånd.²² Triumfmuren, der i øvrigt må være sekundær i forhold til de oprindelige byggeplaner (jf. ndf.), men dog opført endnu i romansk tid, har en i forhold til ydermurene væsentlig mindre tykkelse. 1870 blev buen afrenset og fuget med Portlandcement.²³

Taggavl. Den velbevarede, nedre del af bagmuren på kirkens gavltrekant er sat i rå kamp i en grov, gråhvid kalkmørtel. Længst mod syd og nord er dog anvendt enkelte kvadre, og mod syd ses disse at have været muret op ad tagværkets oprindelige spærstiver, hvis erstatning nu er rykket mod øst (s. 2572, fig. 59). Ligeledes kan en mindre tilbagetrækning af murværket i hanebåndshøjde markere placeringen af det oprinde-

lige hanebånd. Den øvre del er ombygget med røde teglsten i renæssanceformat,²⁴ og gavltre-kanten er udvendig kvaderklædt.

Aldrig realiseret bygning(?). En udtømmende forklaring på de ovf. nævnte særlige sokkelforhold kan på det eksisterende grundlag næppe gives, men ved en *arkæologisk udgravning* 1973 på kirkegården ud for skibets sydside blev nye forhold fremdraget.²⁵ Undersøgelsen afdækkede dele af et kampestensfundament, der lå vinkelret på kirkens mur på det sted, hvor profilsocklen stopper. Fundamentet havde en bredde på 125 cm med bund 70 cm under nuværende overflade og strakte sig ca. 185 cm mod syd, hvor det blev skåret af en grav (jf. fig. 57). Det fremgik dog ikke, hvorvidt fundamentet var samtidigt med sydurens fundament og dermed kunne opfattes som en del af et aldrig opført bredere skib i

Fig. 13. Sammenstødet mellem apsis og kor set fra syd-øst. Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Conjunction of apse and chancel seen from the south east.*

Fig. 14. Ansigtsskader på skibets sydside (s. 2561). Foto Anders C. Christensen 2017. – *'Face ashlar' on south side of nave.*

tilknytning til koret, men muligheden kan ikke afvises. I givet fald markerer sokkelstoppet på sydsiden korets planlagte udstrækning mod vest, hvilket bekræftes af det ovf. nævnte fald i nordsidens sokkel, der dermed kan skyldes manglende eller mangelfuld fundering. Muligvis kan også en ældre østafslutning af koret endnu spores i bagvæggene, hvor der er uregelmæssigheder i korets østlige del (jf. fig. 6). Bygningen var i så fald planlagt med et omtrent kvadratisk kor på ca. 7×8 m, hvortil skulle have været knyttet et bredere skib mod vest, altså en traditionel, romansk grundplan. Hele bygningen skulle formentlig også have været højere, idet en oprindelig planlagt fladloftet apsis forekommer utænkelig; en overhvælving af den brede østafslutning forudsætter netop en betydelig større murhøjde.

Alternativt kunne også en oprindelig planløsning med korsarme have været tiltænkt (jf. Ræhr Kirke, note 27). Derfor taler sydsidens 185 cm lange fundament, idet fundamentet til et skib ikke nødvendigvis måtte strække sig så langt mod syd.

Fig. 23. Skibets loft og tagværker set mod øst (s. 2572). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Loft and roofing of nave looking east.*

Tagværker. Kirkens middelalderlige egetagværk er sammenhængende forstået på den måde, at der ikke som i bygningens indre er en opdeling mellem kor og skib (fig. 23).

Apsidens konstruktion består af ti spær, der i nord og syd er tappet ned i bindbjælkerne, mod øst i korte spærfødder. Spærrene samles i toppen af en kraftig, fritstående kongestolpe (fig. 25), der understøttes af en øst-vestgående rem, hvilende på bindbjælkerne. På kongen er to sektioner af hjørnerne affasede (oktogonal tværsnit), i den øvre del suppleret med vinklede indsnit, dog kun mod vest. Et hanebånd, der forbinder apsidens to vestligste spær, er kæmmet over kongens vestside, og på vestsiden af det østligste spær og på østsiden af kongestolpen er taphuller til t-hanebånd, der er erstattet af en nyere afstivning af fyr (jf. fig. 25). Nummereringen fra syd mod nord består af smalle, øksehugne streger på spærenes venstre sider.

Fig. 24-25. Apsistagværk. 24. Detalje set mod sydvest (s. 2572). 25. (th.) Kongestolpe (o. 1445-50) i apsis-tagværket set mod nordøst (s. 2572). Foto Arnold Mikkelsen 2016. – *Apsis roofing. 24. Detail, looking south west. 25. (right) Kingpost (c. 1445-50) in apse roofing looking north east.*

